

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАРТИНА ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анна ТРОФИМЧУК – здобувачка освітньо-наукового ступеня спеціальності В12 «Культурологія та музеєзнавство», Київський національний університет ім. Т. Шевченка, м. Київ
<http://orcid.org/0009-0007-9782-9382>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1060>
annatrofi01@gmail.com

Здійснено культурологічний аналіз феномену української народної картини як важливого засобу репрезентації культурної ідентичності. Проаналізовано наукові підходи українських і зарубіжних дослідників до понять «культурна ідентичність» та «українська народна картина», уточнено їх зміст і взаємозв'язок. Доведено, що народна картина є матеріальним втіленням культури, де зберігаються архетипи, символи й фольклорні мотиви, що відображають духовні цінності та світогляд українського народу. Обґрунтовано тезу формування національної ідентичності на основі культурної, а також розмежовано поняття творчості анонімних народних майстрів і народних художників. Окреслено сучасні тенденції актуалізації народної картини у мистецьких практиках воєнного часу. Результати дослідження також сприяють розширенню понятійно-категоріального апарату культурології та можуть бути використані у науковій, освітній і музейно-виставковій діяльності.

Ключові слова: культурна ідентичність, українська народна картина, національна ідентичність, архетип, народний живопис, виставковий проєкт.

Постановка проблеми. Одним із найактуальніших питань для сучасної культурології є питання ідентичності. Для України питання пошуку власної ідентичності є екзистенційним і стало основоположним після здобуття Україною незалежності, а з початком війни росії проти України, зокрема й інформаційної, проблема самоідентифікації особливо загострилась для кожного українця. У цьому контексті українська народна картина, як виразний феномен національного мистецтва, постає своєрідним візуальним кодом української культури, що акумулює архетипи, символи та ментальні образи народу. Дослідження цього феномену є важливим для культурології, адже воно сприяє осмисленню механізмів репрезентації культурної ідентичності та формуванню ціннісних орієнтирів сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У статті розглянуті сучасні праці українських та зарубіжних учених, які особливу увагу приділяють вивченню культурної ідентичності та національного світогляду, а саме: М. Гібернау, Е. Сміга, О. Яковлева, І. Лисого, Н. Кривди, С. Сторожук, П. Герчанівської, Р. Поліщук. Для дослідження української народної картини були проаналізовані дослідження: О. Найдена, В. Старченка, О. Ліщинської. Також опрацьовані наукові статті: А. Бойко, І. Бойцун, А. Бурлаки, Г. Гаценко, С. Сабрі, Г. Костенко, що висвітлюють схожий ракурс дослідження культурної ідентичності, проте крізь призму інших культурно-мистецьких феноменів. Актуальність дослідження зумовлена фрагментарністю висвітлення представленої теми у сучасному гуманітарному дискурсі та потребує застосування культурологічного аналізу, дозволяючи простежити як традиційні, так і модернізовані форми існування української народної картини та її роль у репрезентації культурної ідентичності.

Мета статті – осмислити феномен української народної картини як засобу вираження культурної ідентичності. Розв'язання даної мети передбачає доповнення існуючих наукових підходів трактування ідентичності через аналіз народного живопису як матеріального втілення української культури, уточнення понятійно-категоріального апарату понять «культурна ідентичність» й «українська народна картина», а також обґрунтування їх актуальності у контексті сучасних культурних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна наука, зокрема культурологія як інтегративна дисципліна, потребує нового, ширшого осмислення поняття культурної ідентичності, зокрема крізь призму народного живопису, що є безпосереднім елементом фольклору та має яскраво виражений національний характер. Одним із таких масових, але малодосліджених феноменів народного мистецтва є українська народна картина. Її образи та сюжети ввібрали фольклорні мотиви, народнопісенну символіку й міфопоетичні архетипи, які впродовж століть ставали засобом відображення світогляду українців. У творах народного малярства відображено моральні та етичні ідеали, що слугували інструментом осмислення суспільних реалій та історичних подій. У цьому контексті народний живопис виступає важливим маркером збереження культурної ідентичності, адже навіть у періоди бездержавності воно забезпечувало відчуття національної єдності та певним чином протидіяло примусовим асиміляційним процесам.

У XXI столітті проблема ідентичності є однією з найактуальніших у зв'язку з глобалізаційними процесами, розвитком інформаційних та мережевих технологій, поширенням масової культури, що сприяє глибшому дослідженню цього питання та формуванню новітнього наукового осмислення.

Звернення до традиційних культурних форм та сакральних духовних цінностей наших предків може посприяти розширенню меж українського світогляду та культурної ідентичності.

Для України пошук засад власної культурної ідентичності є вкрай важливим у зв'язку з тривалою військовою агресією росії. На жаль, саме у такі моменти на тлі об'єднання проти спільного ворога, суспільство переживає найбільші трансформаційні процеси, безпосередньо пов'язані з переосмисленням власної ідентичності та культурної спадщини.

Примітно, що впродовж останніх п'яти років спостерігається тенденція появи культурологічних розвідок щодо розкриття поняття культурної ідентичності крізь призму різних культурно-мистецьких феноменів, зокрема через: мову як засіб трансляції цінностей [1], сучасну українську естрадну пісню [3], англійські прислів'я та приказки [7], вплив культурної ідентичності на інтерпретацію вокальних творів [4], семіотику одягу в дитячій та масовій літературі [2]. Однак українському народному живопису, зокрема народній картині, критично не вистачає такого роду досліджень.

Як зазначає О. Найден: «Вивчення народної картини як художнього й соціокультурного явища тільки-но розпочинається. За К. Г. Юнгом, поновлені архетипи, вилучені зі стародавніх контекстів і механічно перенесені в наш час, стають негативними чинниками в умовах сучасного соціуму. Тож народну картину слід збирати і вивчати, піддаючи філософсько-критичному, мистецтвознавчому і культурологічному аналізу» [11; 8]. І з цим твердженням неможливо не погодитись, адже феномен української народної картини потребує комплексного культурологічного аналізу через дослідження її змісту, основних ознак, функцій, механізмів соціокультурної регуляції і ретрансляції досвіду соціуму, тобто осмислення цілого спектру пов'язаних з нею соціокультурних явищ.

Для демонстрації взаємозв'язку культурної ідентичності та української народної картини, насамперед, необхідно уточнити сутність цих понять. Передусім, варто відмітити, що науковці підкреслюють прямий, але не тотожний зв'язок між культурною та національною ідентичністю, а також висувають гіпотезу, що культурна ідентичність має первинний, більш фундаментальний характер для розвитку суспільства, адже вона охоплює глибинні цінності, норми, символи, поведінкові моделі, що формують основу колективного самоусвідомлення. Натомість національна ідентичність постає лише однією з її форм. До того ж культурній ідентичності властиво як збігатися з національною ідентичністю, так і мати суттєві відмінності з нею, що створює ще більше поле для дослідження.

Н. Кривда та С. Сторожук у спільній статті доходять висновку, що: «культурна ідентичність – це динамічний процес конструювання єдності спільноти як неповторного цілого на основі культурних вартостей, норм, установок і стереотипів. З огляду на зроблені зауваги і уточнення, маємо всі підстави стверджувати, що культурна ідентичність постає основою не тільки національної, а й інших форм ідентичності. При цьому, в одних випадках культурна ідентичність може збігатися з національною ідентичністю, натомість у інших істотно розходитися з нею» [8; 61].

Аналізуючи поняття культурної ідентичності неможливо не звернутись до праці Монтсеррат Гібернау «Ідентичність націй» [6]. І. Лисий у статті «Культурна ідентичність: культурні виміри націй у баченні М. Гібернау» наголошує, що: «Монтсеррат Гібернау репрезентує авторитетну серед націоналістів школу, очолювану професором Лондонського університету Ентоні Смітом, для якої характерне тлумачення національної ідентичності передусім як ідентичності культурної» [9; 11]. І. Лисий акцентує увагу на тому, що: «Дослідниця розглядає культуру в її національній визначеності, а зв'язок людини певної нації з відповідною культурою як внутрішній, або чуттєво опосередкований. Адже процес ідентифікації з елементами певної культури (а це саме цінності – звичаї, традиції, ритуали, символи та мова. – І. Л.) зумовлює сильну емоційну пов'язаність з ними. Відтак ці культурні елементи становлять складову частину їхнього єства» [9; 12].

Зазначені смислові акценти, важливі у дискурсі М. Гібернау, перегукуються з відповідними наголошуваннями смислів у міркуваннях Е. Сміта [13]. «У нього нації потрактовані як «відчуті спільноти»; він говорить про «чуття культурної спільності» і про «чуття національної ідентичності». Саме це останнє, за Смітом, стає могутнім засобом самовизначення і самоорієнтації індивіда у світі... Саме завдяки спільній неповторній культурі ми спроможні дізнатися, «хто ми такі» в сучасному світі. І для Гібернау «творення національної ідентичності» є «реакцією на складний процес, завдяки якому індивіди ідентифікують себе з сукупністю символів і традицій, культурою і мовою, що мають силу об'єднувати і наголошують на чутті спільності» [9; 12].

О. Яковлев також наголошує на тісному зв'язку культурної ідентичності з національною та її глобальному характері, адже вона є засобом репрезентації не лише культурної, а й етнонаціональної картини світу: «Під культурною ідентифікацією розуміємо засвоєння і трансляцію у часі та просторі етнонаціональної картини світу, що пропонує особливу категоризацію дійсності, набір емоційно-ціннісних реакцій і практик поведінки, тотожних з «життєвим світом» етносу чи нації. Само

поняття ідентичності зав'язане на комплексі антропологічних і комунікативних феноменів «життєвого світу» і не може розглядатися окремо від людського фактору, суспільного життя, етнонаціональної культури взагалі» [15; 81].

Отже, ґрунтовні напрацювання українських та зарубіжних учених приводять до висновку, що без формування культурної ідентичності неможливе конструювання жодної з її похідних форм – національної чи етнічної. Саме тому можна стверджувати, що розгляд української народної картини лише крізь призму національної ідентичності є певним спрощенням, адже цей феномен сягає значно глибших культурних вимірів і відображає універсальні механізми самопізнання народу через творчість. Українська народна картина є не лише вираженням національного духу, а цілісною моделлю культурної пам'яті, у якій поєднуються міфологічні архетипи, символи й елементи повсякденного життя, що разом формують духовну картину світу українців. Варто відмітити, що її активний розвиток припав на періоди бездержавності, зокрема радянської окупації, коли саме культура, а не політична нація – стала головним простором збереження ідентичності.

Українська народна картина, передусім, є не лише художнім, а й соціокультурним явищем, що функціонує як важливий маркер культурної ідентичності. В її сюжетах-жанрах відображено унікальний світогляд нашого народу: його уявлення про добро і зло, життя і смерть, сакральне і побутове. Через свою візуальну мову народна картина постає своєрідним засобом передавання смислів, норм, цінностей і традицій, які в сукупності формують національну свідомість.

Народна картина, виникнення, становлення і розвиток якої охоплює майже все ХХ століття, прийняла естафету від «Козака Мамая», котрий початково створювався на замовлення козацької старшини, а в ХІХ столітті, набувши певної масовості, все ж залишався надбанням поміщицьких маєтків і будинків багатих міщан [11; 9]. О. Найден також зазначає: «Народну картину в спеціальній літературі асоціюють із примітивом або «наївним» мистецтвом. На мій погляд, ані першим, ані другим вона не є, хоча риси першого і другого в ній присутні. Зазначу, що народна картина є мультикультурним синтетичним видом мистецтва, слово «народне» є найкращим для нього епітетом. Народна картина в селянському середовищі, куди вона здебільшого потрапляє через базар, попри її стереотипну атрибутику і сюжетну ординарність, позначена особливою образністю, яка, поряд з іконами та орнаментом ряден, настінних розписів, писанок, рушників, вишиванок тощо, якоюсь мірою змінює дійсно-часовий «клімат» самої хати, її семіотичний характер» [11; 15].

У свою чергу В. Старченко дає власне чітке визначення цій живописній практиці, адже він розмежовує поняття творчості анонімних народних майстрів та народних художників, але важливо, що обидва ці феномени належать до української народної картини. Тож звернемось до лаконічних формулювань В. Старченка:

- «імперсональне народне станкове малярство – картини анонімних, переважно сільських авторів, у яких ознаки фольклорно-колективної образотворчості попередніх поколінь народних майстрів переважають над індивідуальними авторськими ознаками;

- аматорське народне станкове малярство – авторські картини аматорів, створені в народній традиції, проте суб'єктивно-індивідуалістичні ознаки в них переважають над ознаками фольклорно-колективної образотворчості. Його пріоритети – здорове, щире і безпосереднє ставлення авторів до зображуваного об'єкта, глибока зацікавленість темами, що стосуються народного життя» [14; 16-17].

Отже, поняття української народної картини є складним, багатовимірним й уособлює як творчість анонімних народних майстрів, яких у науковій літературі також називають художниками-кустарями, так і творчість народних художників, найвідомішими з яких є Марія Примаченко, Катерина Білокур, Григорій Ксьонз, Ганна Собачко-Шостак, Анастасія Рак, Тетяна Пата, Поліна Райко тощо.

Українська народна картина виступає засобом репрезентації культурної ідентичності, тому що її зміст наповнений не просто живописними образами, а символічними структурами, які відтворюють і підтримують колективне уявлення про «свій» світ. Вона містить давні архетипи та суспільні традиції, ідею гармонії людини з природою, елементи побутової і святкової обрядовості. Р. Поліщук підкреслює: «Українська культурна ідентичність має в основі стрижень – субстанційне ядро культури, яке визначає місце всіх видимих функцій та інституцій культури. Це ядро – універсалії української культури – архетипи української ментальності. Архетипи, як універсалії української культури, є не тільки скарбницею культури, а й основою конструювання нових життєвих смислів. Вбираючи в себе найважливіші історико-соціокультурні смисли, вони мають властивість відновлення у потрібний момент для вирішення питань, з якими пов'язана не лише сучасність, а й майбутнє» [12; 149]. Українська народна картина вирізняється наповненням сюжетів такими архетипами: «У її

сюжетних контекстах та образній системі перебувають рудименти давніх архетипів життєвої упорядкованості, космологічні схеми і проєкції Світового дерева, спіритуальний і містико-міфологічний мотив («Перевезення») подорожі в потойбічний світ, казковий і водночас давній обрядовий мотив шлюбу дівчини і тварини («Оленка і олень»)» [11; 35].

Можна висунути логічне припущення, що культурна ідентичність не може існувати поза матеріальними формами, у яких вона проявляється, адже для формування культури має існувати відповідний культурний продукт. У випадку України однією з таких матеріальних форм культури є народна картина, що через своєрідну візуальну мову: колір, композицію, сюжет і символіку відтворює уявлення нашого народу про добро і зло, життя і смерть, красу і катаклізми природи.

Найцікавіше, що використання народних мотивів і давніх архетипів не лише є відображенням культурної традиції минулого, а безпосередньо стосується творчості сучасних українських художників. О. Ліщинська наводить приклади художників, серед яких «К. Баранова-Люта, Є. Климко, М. Коваленко, О. Корчевська, О. Левченя, Н. Тітов, О. Трофименко, Т. Турлюн, М. Черничко, К. Яцушек та ін., які звертаються у своїх мистецьких роботах, створених після 24 лютого 2022 р., до таких тематичних домінант: національні квіти-символи, етнічно вкорінений «вазон», «петриківка», писанки, образи козаків, ляльки-мотанки тощо» [10; 87]. Таким чином, можна спостерігати процес реактуалізації культурних архетипів, що набувають нового емоційного та національного звучання у сучасному мистецтві воєнного часу.

Беручи до уваги сучасний контекст, варто звернутись до твердження П. Герчанівської: «Культурна ідентичність відіграє важливу роль у формуванні мотивації людей, в об'єднанні їх зусиль для вирішення суспільно важливих завдань, у стабільному розвитку суспільства. Її основу складають традиції, що надають ідентифікаційним характеристикам певну стійкість» [5; 6]. Саме ці функції культурної ідентичності є важливими для нашого сьогодення, коли в умовах війни нашому суспільству, окрім захисту територіальних кордонів, доводиться вирішувати чимало суспільно важливих проблем задля стабільного майбутнього. Нація, що усвідомлює своє коріння та поважає традиції предків, має кращу здатність до формування власної культурної ідентичності. Також дослідниця доводить, що: «Культурна ідентичність виявляється в єдності культурного світу людини/соціальної групи з певною культурною системою та культурною традицією. Процес культурної ідентифікації завжди відбувається в межах опозиції Я–Інший» [5; 5]. Ця теза наптовхує на припущення, що народна картина, сповнена давніми українськими архетипами і символами, неповторною кольоровою гамою, відображенням унікального магічного мислення та міфопоетичного світогляду нашого народу, відіграє роль своєрідного дзеркала «Я» культури, де суспільство чітко визначає межі власної культури і виокремлює себе серед «Інших».

Актуальність української народної картини у сучасному культурному контексті підтверджується її активною репрезентацією у мистецьких подіях, проведених після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Попри складні умови війни, культурне життя не лише не зупинилося, а й відродилося з новою силою, демонструючи модернізоване бачення та поглиблене осмислення національної ідентичності. Одними з найяскравіших та актуальних прикладів є виставкові проєкти 2025 року «Ukraine WOW» та «Наїв вільний». У межах виставки «Ukraine WOW», де представлені найбільші здобутки українців, народна картина та наївний живопис, репрезентовані творами народних художниць Поліни Райко та Марії Примаченко, справедливо посіли чільне місце поряд із творами художників-авангардистів. Водночас виставка «Наїв вільний», що проходила в Українському домі, поєднала колекціонерську діяльність в особі Миколи Бабака та науковий підхід дослідника і творця народного живопису Олександра Найдена. На виставці представлені та науково описані найбільш розповсюджені сюжети-жанри української народної картини: «Козак і дівчина біля криниці», «Проводи на війну», «Ангел стереже дітей», «Оленка і олень», «Віра, Надія, Любов», «Русалки», «Квіти», «Лебеді», «Ховайся Петре з Наталкою...» тощо. Подібні мистецькі ініціативи виконують не лише естетичну, а й терапевтичну, пізнавальну та консолідуючу функції суспільства, адже вони сприяють відновленню колективної пам'яті, формуванню почуття єдності, гордості та усвідомлення власної приналежності до українського культурного простору.

Таким чином, українська народна картина постає не лише як мистецький феномен, а як активний механізм культурної ідентифікації. Живопис завдяки своїй неповторній естетиці здатен працювати з емоційною пам'яттю суспільства та підтримувати ідентичність у кризові періоди. Саме тому народна картина, відроджена у сучасному мистецькому дискурсі, стає не лише відтворенням минулого, а й діючим інструментом формування та репрезентації культурної ідентичності сьогодні.

Враховуючи ракурс дослідження, можна сформулювати визначення, що культурна ідентичність – це процес індивідуального або колективного ототожнення з певною культурною традицією, що може здійснюватись за допомогою звернення до мистецьких продуктів національного характеру,

прикладми яких може бути народна творчість у різних її проявах, зокрема у вигляді такого феномену як українська народна картина.

Висновки. Отже, проведене дослідження пропонує новий підхід до вивчення культурної ідентичності через аналіз такого феномену українського мистецтва як народна картина. Серед основних результатів дослідження варто відмітити те, що: здійснено концептуалізацію понять «культурна ідентичність» та «українська народна картина», обґрунтовано тезу про формування національної ідентичності на основі культурної, описано образну архетипову систему та національний характер народної картини, висвітлено сучасний контекст існування цього культурно-мистецького феномену, а саме – його актуалізацію в мистецьких практиках і виставкових проєктах, створених після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Результати дослідження доводять, що вдалось доповнити існуючі наукові підходи трактування ідентичності через аналіз народного живопису як матеріального втілення української культури та обґрунтувати актуальність цих явищ у контексті сучасних культурних процесів.

Теоретичне значення дослідження полягає в розширенні понятійно-категоріального апарату культурології через осмислення народної картини як візуальної форми репрезентації культурної ідентичності, практичне – у можливості використання отриманих результатів у викладацькій, науковій і музейно-виставковій діяльності. *Подальші дослідження доцільно спрямувати* на аналіз впливу глобалізації та війни на формування культурної ідентифікації українського суспільства та комплексне вивчення феномену народного живопису як інструменту репрезентації культурної ідентичності.

Список використаної літератури

1. Бойко А. Мова як засіб трансляції цінностей і формування культурної ідентичності в освіті. *Humanities studies*, 2025. Вип. 22. С. 9-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-01>
2. Бойцун І. Є. Вестизм & культурна ідентичність: семіотика одягу в дитячій та масовій літературі. *Вісник Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філологічні науки*, 2025. № 1. С. 51-60. DOI: doi.org/10.12958/2227-2844-2025-1-51-60.
3. Бурлака А. Сучасна українська естрадна пісня як засіб трансляції культурної ідентичності. *Питання культурології*, 2023. Вип. 41. С. 43-51. DOI: doi.org/10.31866/2410-1311.41.2023.276688.
4. Гаценко Г. С., Сабрі С. С. Культурна ідентичність та її вплив на інтерпретацію вокальних творів. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 2. С. 156-161. DOI: [doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2\(215\)-156-161](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2(215)-156-161).
5. Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність*. 2021. № 2.
6. Гібернау М. Ідентичність націй / Монтсеррат Гібернау; пер. з англ. П. Тарашука; ред. Л. Марченко. Київ : Темпора, 2012. 303 с.
7. Костенко Г. М. Англомовні прислів'я та приказки як засоби вираження культурної ідентичності. *Наук. зап. Центральноукраїнського держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Серія : Філологічні науки*, 2024. Вип. 2. С. 189-194. DOI: doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-28.
8. Кривда Н. Ю., Сторожук С.В. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. *International journal of innovative technologies in social science*, 2018. Вип. 4. Т. 8. С. 58-63. DOI: doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/01062018/5710.
9. Лисий І. Я. Культурна ідентичність: культурні виміри націй у баченні М. Гібернау. *Наук. зап. НаУКМА*, 2014. Т. 154 : Філософія та релігієзнавство. С. 11-17.
10. Ліщинська О. Сучасне українське візуальне мистецтво як національно-культурний ідентитет в умовах глобалізації. *Вісник Львів. ун-ту. Філософсько-політологічні студії*, 2023. Вип. 49. С. 85-90. DOI: doi.org/10.30970/PPS.2023.49.10.
11. Найден О. С. Українська народна картина. Поетика. Семантика. Космологія. Київ : Вид. дім «Стилос», 2018. 240 с.
12. Поліщук Р. М. Українська культурна ідентичність як субстанційний чинник становлення світогляду українського народу. *Молодий вчений*, 2017. № 10. С. 146-150.
13. Сміт Е. Д. Культурні основи націй: ієрархія, заповіт і республіка / пер. з англ. П. Тарашука, І. Давидко, ред. Л. Белея. Київ : Темпора, 2010. 311 с.
14. Старченко В. І. Народне і наївне станкове малярство Надпоріжжя. Запоріжжя : ВАТ «Дніпронкіга», 2007. 223 с.
15. Яковлев О. Синергія культурного розвитку України. *Аркадія*, 2015. № 2. С. 79-83.

References

1. Boiko A. Mova yak zasib transliatsii tsinnostei i formuvannia kulturnoi identychnosti v osviti. *Humanities studies*, 2025. Vyp. 22. S. 9-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-01>.
2. Boitsun I. Ye. Vestyzm & kulturna identychnist: semiotyka odiahu v dytiachii ta masovii literaturi. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filolohichni nauky*, 2025. № 1. S. 51-60. DOI: <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-1-51-60>.

3. Burlaka A. Suchasna ukrainska estradna pisnia yak zasib transliatsii kulturnoi identychnosti. *Pytannia kulturolohii*, 2023. Vyp. 41. S. 43-51. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.41.2023.276688>.
4. Hatsenko H. S., Sabri S. S. Kulturna identychnist ta yii vplyv na interpretatsiiu vokalnykh tvoriv. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2024. № 2. S. 156-161. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2\(215\)-156-161](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2(215)-156-161).
5. Herchanivska P. E. Kulturna identychnist yak resurs suspilnoho rozvytku. *Kultura i suchasnist*. 2021. № 2.
6. Hibernau M. Identychnist natsii / Montserrat Hibernau; per. z anhl. P. Tarashchuka; red. L. Marchenko. Kyiv : Tempora, 2012. 303 s.
7. Kostenko H. M. Anhlomovni pryslivia ta prykazky yak zasoby vyrzhennia kulturnoi identychnosti. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriiia : Filolohichni nauky*, 2024. Vyp. 2. S. 189-194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-28>
8. Kryvda, N. Yu., Storozhuk S.V. Kulturna identychnist yak osnova kolektyvnoi yednosti. *International journal of innovative technologies in social science*, 2018. Vyp. 4. T. 8. S. 58-63. DOI: doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/01062018/5710
9. Lysyi I. Ya. Kulturna identychnist: kulturni vymiry natsii u bachenni M. Hibernau. *Naukovi zapysky NaUKMA*, 2014. T. 154 : Filosofiia ta relihiieznavstvo. S. 11-17.
10. Lishchynska O. Suchasne ukrainske vizualne mystetstvo yak natsionalno-kulturnyi identytet v umovakh hlobalizatsii. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Filosofska-politolohichni studii*, 2023. Vyp. 49. S. 85-90. DOI: doi.org/10.30970/PPS.2023.49.10
11. Naiden O. S. Ukrainska narodna kartyna. Poetyka. Semantyka. Kosmoloheia. Kyiv : Vydavnychiy dim «Stylos», 2018. 240 s.
12. Polishchuk R. M. Ukrainska kulturna identychnist yak substantsiinyi chynnyk stanovlennia svitohliadu ukrainskoho narodu. *Molody vchenyi*, 2017. № 10. S. 146-150.
13. Smit E. D. Kulturni osnovy natsii: iierarkhiia, zapovit i respublika / Entoni D. Smit; per. z anhl. P. Tarashchuka, I. Davydko, red. L. Beleia. Kyiv : Tempora, 2010. 311 s.
14. Starchenko V. I. Narodne i naivne stankove maliarstvo Nadporizhzhia. VAT «Dniproknyha», 2007. 223 s.
15. Yakovlev O. Synerhiia kulturnoho rozvytku Ukrainy. Arkadia, 2015. № 2. S. 79-83.

UDC 316.7:7.041.5(477)

UKRAINIAN FOLK PAINTING AS A MEANS OF EXPRESSING CULTURAL IDENTITY

Anna TROFYMCHUK – 1st year postgraduate student,
specialty B12 «Cultural Studies and Museology»,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

The aim of this paper is to explore the phenomenon of Ukrainian folk painting as a means of expressing cultural identity.

Research methodology. The article includes reviews of fundamental works by Ukrainian and foreign scholars on issues of cultural identity (M. Hibernau, A. Smith, O. Yakovlev, I. Lysyi, N. Kryvda, S. Storozhuk, R. Polishchuk, P. Herchanivska) and folk art (O. Naiden, V. Starchenko, O. Lishchynska), which provide the theoretical basis for interpreting the folk picture as a cultural phenomenon. Scientific articles by A. Boiko, I. Boitsun, A. Burlaki, G. Gatsenko, S. Sabri, and G. Kostenko have also been reviewed, which highlight a similar perspective on the study of cultural identity, but relate to other cultural and artistic phenomena.

Results. The research presents a comprehensive review and analysis of Ukrainian and foreign research on the concepts of cultural identity and Ukrainian folk painting, leading to their conceptualisation within a unified cultural framework. It substantiates the thesis that national identity is formed on the basis of cultural identity, revealing a close interconnection between them. Ukrainian folk painting is shown to be a powerful means of representing cultural identity, as its imagery system is rooted in the archetypes of Ukrainian mentality, folklore motifs, and symbols that embody the spiritual values of society. It is argued that cultural identity can't exist apart from the material forms of culture, among which Ukrainian folk painting occupies a special position as a representative of the national visual tradition. Furthermore, the paper highlights the contemporary context of folk painting, emphasizing its revitalisation in artistic practices and exhibition projects developed after the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine.

Novelty. A new approach to studying cultural identity through the analysis of such a phenomenon of Ukrainian art as folk painting is proposed. It has been proven that folk painting has a pronounced national character, preserving ancient archetypes and symbols of Ukrainian culture. Contemporary trends in the actualisation of this phenomenon in artistic practices after the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine have been identified.

The practical significance. The possibility of using the results obtained in education, scientific, museum and exhibition activities.

Key words: cultural identity, Ukrainian folk picture, national identity, archetype, folk painting, exhibition project.

Стаття отримана 3.07.2025
Стаття прийнята 18.08.2025
Стаття опублікована 22.12.2025